

До спеціалізованої вченої ради
К 64.109.01 в Харківській
державній академії дизайну і мистецтв,
61002, м. Харків, вул. Мистецтв 8

В І Д Г У К

офіційного опонента на дисертацію **Будяк Вікторії Валеріївни**
«ГЛАМУР В ДИЗАЙНІ КОСТЮМА
КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства
за спеціальністю 17.00.07 «Дизайн»

Останнім часом в усьому світі та, зокрема в Україні, спостерігається підвищений інтерес до розвитку теорії дизайну костюма, що зумовлений збільшенням важливості костюма у сучасній дизайн-діяльності та зростаючим попитом населення до його естетичних якостей. Стиль в одязі завжди був важливою характеристикою вподобань людини, її світогляду та відношення до оточуючого предметного світу. Предмети одягу, що є носіями візуальної ідентифікації стилю, в практиці сучасного дизайну асоціюються з типовими образно-асоціативними характеристиками, структурою, засобами формоутворення та принципами декоративного вирішення форми костюма в цілому.

Представлена дисертаційна робота присвячена виявленню стилістичних і формотворчих проявів гламуру, визначенню їх місця в структурі модного костюма ХІХ ст. та у дизайні костюма ХХ – початку ХХІ століть. Дисертаційна робота в цілому орієнтована на актуалізацію проблеми співвідношення символу – ідеалу краси й образу в моді, яка загострюється в контексті історико-культурного розвитку стилю, та в сучасній мистецтвознавчій науці залишається малодослідженою.

Гламур в індустрії моди, як невід’ємна складова візуальної культури та один з найвиразніших явищ сучасності, безумовно впливає на розвиток естетичної культури суспільства. А тому **актуальним** є питання його глибокого і системного аналізу з метою виявлення та структуризації типових форм гламурного костюма, окреслення критеріїв та розробки методологічних засад широкого практичного впровадження в різних сферах дизайн-діяльності.

Ще одним підтвердженням актуальності представленої роботи можна вважати те, що вона виконувалась в рамках державної науково-дослідної теми

«Логіко-семантичне моделювання візуального простору: соціокультурні та філософські аспекти» (реєстраційний № 0112U001612).

Узагальнюючи основні фактори актуальності представленого дослідження, його **мета** сформульована як виявлення стилістичних і формотворчих проявів гламуру, визначення їх місця в структурі модного костюма ХІХ ст. та у дизайні костюма ХХ – початку ХХІ ст. Для досягнення поставленої мети автором вирішувався ряд **завдань**:

- Установлення ступеню вивченості теми в науковій, фаховій літературі, систематизація джерельної бази і визначення міждисциплінарних зв'язків для обґрунтування понятійно-термінологічного апарату і методів дослідження;
- виявлення витоків, динаміки становлення та історико-культурних трансформацій гламурного вбрання, формування стилістики гламуру в модному костюмі на межі ХІХ – ХХ століть;
- визначення характеристик й ознак стилю гламур, виявлення періодів його домінування в костюмі у нових соціокультурних умовах розвитку моди;
- обґрунтування образно-стилістичних констант стилю, зв'язку типових гламурних образів із дизайнерськими засобами, що зумовлюють принципи формоутворення і розвиток асортиментного ряду гламурного вбрання в ХХ ст.;
- характеризувати структуру і структуроутворюючі елементи гламурного костюма, способи їх інтерпретації в сучасному дизайні, які візуально забезпечують стильову ідентифікацію;
- розкриття особливостей формо- і стилеутворення гламурного костюму на початку ХХІ століття, окреслення тенденцій та перспектив розвитку стилю.

Реалізація поставлених завдань базувалась на всебічному **аналізі та систематизації** базового дослідницького матеріалу, зокрема:

- аналізу існуючої наукової і спеціальної літератури за темою дисертаційної роботи (в дисертації представлено аналіз 219 джерел друкованих видань та 37 найменувань електронних інформаційних ресурсів), визначення ступеня дослідженості проблеми;
- узагальнення основних теоретичних підходів до розуміння стилістики гламуру і його відображення в ілюстрації, спираючись на історію розвитку спеціалізованих видань про моду;
- систематизації візуально-графічних презентацій гламурного костюма в роботах видатних європейських та американських майстрів модної ілюстрації;
- аналізу інформаційно-образних та структурно-композиційних засобів презентації костюма у спеціалізованих виданнях в контексті становлення

мистецтва костюма от-кутюр, індустрії моди й сучасного графічного дизайну.

Достовірність результатів наукових досліджень автора дисертаційної роботи визначається використанням сучасних методів дослідження, таких як комплексний та системний підходи, загальнонаукові (емпіричний, порівняльний, термінологічного аналізу), і спеціальні (морфологічний, композиційний).

Застосований методологічний арсенал проведення дослідження, результати якого представлені в дисертації, дозволяє говорити про достатній ступінь **обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій**, оскільки дисертацію виконано з використанням сучасних теоретичних та емпіричних методів наукових досліджень.

Однак, автор стверджує, що за допомогою методу типологізації виявлено структури і типології образів гламурного костюму. Але ж типологізація – це метод наукового пізнання, направлений на розбивку деякої сукупності об'єктів, що вивчається, на впорядковані та систематизовані групи, що володіють певними властивостями, за вже розробленими методиками, такими як факторний, дискримінантний чи кластерний аналіз, метод динамічних згущень або типологічного згладжування тощо. В даній роботі не представлено методіку визначення типологічних образів гламурного костюму.

Позитивним є те, що теоретико-методологічною основою представленої роботи є наукові праці досить великої когорти науковців різних напрямків: філософів, психологів, мистецтвознавців, які створили та розвивають теорію дизайну в цілому та, зокрема, теорію дизайну костюма.

Перераховані в дисертаційній роботі положення **наукової новизни** сформульовані докладно з виокремленням їх основної сутності та зазначенням рівня досягнутої новизни (с. 22-23).

Основні положення та результати роботи доповідалися, обговорювалися та одержали позитивну оцінку на чисельних конференціях різного рівня. Крім того, за результатами дослідження автором опубліковано 18 публікацій, 8 з яких розміщені у вітчизняних наукових виданнях, рекомендованих ВАК України, інші – у збірках тез та матеріалів наукових конференцій, як вітчизняних, так і закордонних (Росія, Великобританія). Таким чином, необхідно зазначити, що основні положення та результати дослідження в достатній мірі викладено в провідних фахових виданнях – про це свідчить кількість публікацій та відповідність їх тем змісту дисертації.

Узагальнюючи **основні аспекти теоретичного значення роботи**, зазначимо, що воно полягає у залученні до наукового осмислення тих аспектів гламуру в костюмі, які раніше розглядалися в межах історико-культурологічних

і соціальних процесів; у доповненні термінологічного апарату, що застосовується в проектній діяльності відносно об'єктів у стилістиці гламуру і виявляє особливості формування образно-стильових характеристик і актуалізованих ними форм костюма в межах типологічних структур.

Багатогранність **практичного значення результатів дослідження**, представленого автором, полягає в тому, що зміст аналітичної частини дослідження, його основні результати можуть бути використані в професійній підготовці дизайнерів у системі вищої освіти України з метою підвищення якості проектно-художніх рішень у процесі розробки колекцій модного одягу, що відповідають естетичним запитам сучасників. За матеріалами дисертаційної роботи може бути видана спеціальна література та методичні вказівки щодо проектування одиничних ансамблів костюма або колекцій.

При цьому необхідно зазначити, поставлена у дослідженні мета (виявлення стилістичних і формотворчих проявів гламуру, визначення їх місця в структурі модного костюма ХІХ ст. та у дизайні костюма ХХ – початку ХХІ ст.) є комплексною, багаторівневою та лежить на стику кількох сфер дизайну, зокрема, графічного дизайну, дизайну костюма, мистецтвознавства (в напрямі висвітлення питань сучасного дизайну та моди), а також виставкового дизайну та виставково-рекламних аспектів індустрії моди. Відповідно, результати, які отримано автором, можна назвати інтегрованими, такими, що можуть стати основою для подальшого розвитку досліджень: окремо за кожним з означених напрямів наукової діяльності.

З поставленої мети дослідження витікають й етапні результати роботи, представлені в окремих розділах, які вирішені з позицій різних галузей проектної діяльності:

- **з позицій мистецтвознавства** – другий розділ «Передумови виникнення та витоки гламуру як стилю вбрання» (особливо це стосується підрозділу 2.3. «Образ куртизанки як типовий образ носія гламуру»);
- **з позицій дизайну костюма** – третій розділ «Гламур в умовах розвитку дизайну і моди ХХ століття» (найбільш характерними в цьому є підрозділи 3.1. «Композиційно-стильові зв'язки в структурі гламурного костюма першої половини ХХ ст.» та 3.2. «Рівні структурної організації костюма в стилі гламур»);
- **з позицій виставкового дизайну та виставково-рекламних аспектів індустрії моди** – четвертий розділ «Процеси гламуризації в індустрії моди на початку ХХІ століття» (зокрема, підрозділи 4.1. «Особливості створення та споживання гламуру на межі тисячоліть», та 4.2. «Утілення концепцій гламуру та тенденції розвитку стилю»);

Особливо необхідно відзначити отримані автором **наукові результати** зі створення розгорнутої систематизованої бази даних ілюстративно-графічних зображень гламурного образу в костюмі (загальним обсягом 396 ілюстрацій). При цьому, слід зазначити, що систематизація представленого ілюстративного матеріалу проводилась за декількома критеріями, що відповідають напряму проведених досліджень: за хронологічними параметрами, за специфікою візуально-графічних презентацій гламурного костюма в європейській та американській моді, за особливостями використання засобів дизайну в проектно-художньому осмисленні модної реклами і комунікації, за роботами видатних майстрів у цій сфері дизайну. Наведена «База даних...» є значущим джерелом, як для подальших мистецтвознавчих та проектно-графічних досліджень різних аспектів гламурної моди, так і при підготовці фахівців з вищою освітою за напрямом підготовки «Дизайн» та спеціальністю «Дизайн (за видами)», різних фахових спрямувань та спеціалізацій. Практичну цінність представленої бази даних обумовлює те, що вона є відкритою та дозволяє поповнювати її як новими варіантами проектно-художньої презентації гламурного костюма, так і додатковою інформацією щодо тих, які вже відомі.

Представлена дисертація має внутрішню логічну єдність; її структура та обсяг відповідають основним вимогам МОН України (обсяг основної частини складає 176 стор., містить вступ, 4 розділи, висновки. Важливим для оцінки якості і самостійності виконаної роботи є широке використання сучасної літератури (257 поз.) та ілюстративних та довідкових додатків: альбому ілюстрацій (396 поз.), викладеного на 291 стор., глосарію за темою роботи та документів, що підтверджують позитивні відгуки щодо апробації та впровадження отриманих результатів.

Зміст автореферату відповідає вимогам МОН України і є ідентичним основним положенням дисертації.

Назва дисертаційної роботи відповідає обраній спеціальності та суті вирішеної наукової проблеми.

Робота вміщує в себе анотацію, зміст, вступ, основну частину, яка містить 4 розділи, висновки, список використаних джерел (всього 257 найменувань) та додатки у вигляді обширного ілюстраційного матеріалу і глосарію, що відповідає вимогам до структури дисертації.

У **вступі** дисертації сформульовано актуальність теми, сформульовано мету та задачі, об'єкт та предмет дослідження, обґрунтовано наукове теоретичне та практичне значення, охарактеризовано апробацію та достовірність отриманих результатів.

У **першому розділі** проаналізовано наукові та фахові джерела, понятійно-термінологічний апарат за темою, систематизовано основні підходи

в дослідженнях гламуру. У розділі охарактеризовано стан дослідженості гламурного костюма; встановлено, що на межі XIX – XX ст. гламур набуває статусу модного стилю вбрання та активно розвивається. У 1930-х рр. завдяки кіноіндустрії в Америці відбувається його фіксація. З 2000-х рр. гламур привертає увагу науковців. Втім, як стиль в дизайні та індустрії моди, гламур вперше є предметом спеціального комплексного дослідження.

Однак, всім відомо, що в теорії дизайну костюма існує класифікація основних та похідних стилів стосовно одягу, проте в роботі ця класифікація не приведена і не визначено місце гламуру в ній. Явно, що така інформація повинна була бути в першому розділі.

У **другому розділі** роботи ретельно проаналізовано етапи розвитку і формоутворення гламурного костюма періоду кінця XIX – початку XX століть. В цьому контексті автором особливу увагу приділено характеристиці та засобам формоутворення перших презентацій гламурного костюма. А також встановлено, що на межі XIX – XX ст. відбувалося формування першого усвідомлюваного й легітимізованого суспільством образу гламурної особи, який визначено як типобраз «Куртизанка». Крім того, в розділі визначено, що художня структура гламурного костюма стала кульмінацією втілення естетики модерну. Його об'ємно-просторова структура вирізнялася витонченими лініями складного силуету з нашарувань задрапірованих тканин й складних, жорстких конструкцій корсетів.

Третій розділ дисертаційної роботи присвячений визначенню та характеристиці формоутворення гламурного костюма XX століття. В межах цього напрямку автором дисертаційної роботи проведено ретельне дослідження історії костюма (перша половина XX століття) та охарактеризовано типологічні та стилістичні особливості візуальних репрезентацій моди у другій половині XX століття. Крім того, в цьому розділі показано, як відбувається формування нового типобразу – «Кінодіва». Доведено, що саме у кінематографії остаточно сформувалися художньо-образні, формально-естетичні та композиційно-стильові взаємозв'язки в структурі гламурного костюма. В наступний період гламур, як стиль в дизайні костюма, зазнає впливу еkleктики й кітчу, що призводить до: трансформації його образно-стильових і формально-естетичних ознак; до виникнення нових способів формоутворення гламурного костюма; до розширення асортименту гламурного вбрання. На тлі суттєвих соціокультурних та економічних змін в суспільстві, завдяки інтенсивному розвитку індустрії моди формується новий типобраз – «Супермодель».

У **четвертому розділі** – «Процеси гламуризації в індустрії моди на початку XXI ст.» автором розкрито стилістичні інтерпретації типобразів

гламуру в образах сучасниць, стилістику гламуру в дизайн-діяльності та технології репрезентацій моди на гламур в ЗМІ та рекламі. Автор зазначає, що концепт гламуру на межі ХХ – ХХІ ст. базується на типових структурах гламурного костюма, зберігає характерні риси й принципи формоутворення. Показано, що гламур і його стилістика з року в рік знаходять відображення у творчості відомих дизайнерів, інтерпретації типообразів формують сезонні тенденції, загалом впливають на принципи формоутворення модного костюма.

Але оскільки гламур досить часто пов'язують з конс'юмеризмом, мабуть тут доцільно було б визначити, наскільки позитивно чи негативно гламур впливає на процес надспоживання.

У **висновках** сформульовано основні наукові та практичні результати дисертаційного дослідження. Вони відображають сутність роботи, мають належний рівень наукової обґрунтованості та підтверджують досить суттєвий внесок автора у розвиток теорії та практики щодо проектування гламурного костюма.

Зауваження

1. Хронологічні межі дослідження фіксують значний відрізок часу – кінець ХІХ – початок ХХІ століття, протягом яких автор надає аналіз формуванню та розвитку гламуру як стилю модного вбрання. Втім, за текстом дисертації має місце звернення до проявів гламуру (у 2 розділі) в костюмі кінця ХVІІІ ст. Такий значний проміжок часу не може сприйматися як однорідний для аналізу критеріїв та специфіки явища. Цей аспект має акцентувати увагу, в першу чергу, на особливостях формування гламуру в костюмі та на тому впливі, який він справляє на розвиток моди, суспільної свідомості, соціальних тенденцій та естетичних уподобань, а також на принципах поширення модних стандартів у суспільстві, як соціокультурне явище в певному історичному контексті. З огляду на це, доцільною буде необхідність конкретизації достовірності результатів аналізу інформації щодо гламуру ХVІІІ – ХІХ століть, а також кореляцію критеріїв їх дослідження з критеріями аналізу інформації щодо гламуру в ХХ столітті та в умовах розвитку сучасного суспільства споживання.
2. В загальній характеристиці роботи автором зазначено, що результати дослідження можуть бути корисними для теоретиків дизайну та аналітиків моди. Проте, в роботі жодним чином не зазначено, як вони можуть впливати на формування естетичних уподобань наймасовішого суб'єкта індустрії моди – споживача, або найбільш продуктивного суб'єкта індустрії – дизайнера, який має спиратися в своїй діяльності на думку як аналітиків

моди, так і споживачів. Тому, визначення структурно-логічних зв'язків сприйняття та розуміння гламуру цими учасниками модного процесу було б доречним для розуміння функціонування сучасної індустрії моди в цілому і розвитку гламурного стилю зокрема.

3. Ні в роботі, ні в авторефераті не визначено, яким саме може бути значення результатів практичного втілення результатів дослідження для найширшої категорії учасників модного процесу – споживачів (реклама певних модних стандартів і продуктів та естетичного ідеалу). Крім того, не наведено чіткого обґрунтування теоретично-методологічних передумов чи критеріїв розробки практичних рекомендацій щодо застосування результатів дослідження певними суб'єктами індустрії моди (дизайнерами, промоутерами, аналітиками моди чи фахівцями, які беруть участь у формуванні модних тенденцій), або щодо адаптації результатів для сприйняття та використання поміркованим або широким колом споживачів.
4. Серед визначених автором завдань дисертаційного дослідження є укладання типології структур гламурного костюма, зумовлених його образно-стильовим вирішенням. Проте, в тексті роботи вказана типологія викладена, дещо описово, без достатньої системи структурно-логічних зв'язків між її окремими компонентами. Тому, формування таких зв'язків могло б сприяти більш чіткому розумінню принципів та критеріїв проектно-художньої практики щодо гламурного костюма.
5. При розробці глосарію автором наведено перелік з 27 понять, що стосуються змісту дисертаційної роботи. З іншого боку, в коментарях до глосарію не надано інформації щодо походження формулювань тих чи інших понять, які прийняті за достовірні. Проте, в практиці дизайну одягу та індустрії моди, при проведенні тих чи інших досліджень розроблено багато термінів, понять та формулювань, які, якщо не протирічать одне одному, то, принаймні, доповнюють сенс певних понять. Було б доцільно в роботі зазначити, на яких визначеннях та формулюваннях теоретиків базуються визначення, наведені автором в глосарії до дисертаційної роботи.
6. Загальні висновки по роботі та окремі висновки розділів можливо було б сформулювати більш лаконічно, оскільки вони повторюють інформативно-доказовий зміст розділів роботи.

Висновок

Представлена до захисту дисертація є закінченою, самостійно виконаною автором науково-дослідною роботою. Вищевказані зауваження в цілому не змінюють загального позитивного враження від роботи, стосуються окремих

положень дисертаційного дослідження, що не впливає на достовірність його результатів і не зменшує його наукової новизни та практичної цінності в умовах розвитку сучасного проектування одягу спеціального призначення.

Дисертаційна робота за актуальністю, ступенем обґрунтованості наукових положень та висновків, науковою новизною та практичним значенням відповідає вимогам МОН України до науково-дослідних робіт, а її автор **Будяк Вікторія Валеріївна** заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.07 – дизайн.

Офіційний опонент, к.т.н., доц.,
професор кафедри дизайну
Хмельницького національного
університету

І.М. Баннова

Підпис Баннової І. М. засвідчую:
Проректор з науково-педагогічної
роботи ХНУ, проф., д. е. н.

В. М. Нижник